

Результати планового аудиту ефективності здійснення витрат бюджету міста Києва на функціонування бібліотек

В ході аудиту встановлено, що відповідно чинного законодавства бібліотеки міста Києва об'єднані за адміністративно-територіальним принципом у єдині структурно-цілісні утворення, що є централізованою бібліотечною системою (далі – ЦБС). ЦБС підпорядковані управлінням (відділам) культури місцевої держадміністрації, 3 бібліотеки підпорядковані Департаменту культури.

На сьогоднішній день бібліотечна мережа міста Києва налічує **139 стаціонарних бібліотек**, з них: 85 - для дорослих, 49 - для дітей, 3 - сімейного типу та 1 – універсальна, які об'єднані в окремі ЦБС по районах міста Києва.

Дослідження питання щодо ефективності функціонування бібліотек столиці проведено шляхом вивчення діяльності Департаменту культури, 2 його бібліотек, 8 ЦБС районів (102 бібліотеки) тощо.

Проведеним аналізом встановлено, що райони міста Києва непропорційно забезпечені бібліотечними ресурсами.

Так, у Деснянському районі найменша кількість бібліотек (8), при цьому, площа району та чисельність населення найбільша у місті і становить 148,7 кв.км та 361,3 тис. мешканців відповідно, а найбільше бібліотек – 19 одиниць у Шевченківському районі, при цьому, площа району та чисельність населення найменша у місті і становить 27 кв.км та 230,0 тис. мешканців відповідно.

Згідно статистичних даних впродовж 2015 року послугами публічних бібліотек Києва користувалися понад **574,0 тисячі або 20% постійних** мешканців столиці, які скористалися бібліотечними ресурсами та послугами, в т.ч. представленими на сайтах, близько 4 млн. разів, що на 3,6% більше, ніж минулого року.

Користувачами єдиної реєстраційної карти (єдиний читач) є близько **16%** мешканців столиці (**466 тис. осіб**), при цьому, найбільше охоплено населення у Печерському (29,3%), Шевченківському (23%) і Подільському (22,4%) районах, найменше у Деснянському (8%), Святошинському (8,7%) і Оболонському (12,9%) районах.

ЦБС фінансується з міського бюджету в межах асигнувань, передбачених на утримання бібліотечної мережі району (міста). Додаткове фінансування здійснюється за рахунок коштів, одержаних бібліотеками від господарської діяльності, надання платних послуг, пожертвувань та інших джерел, не заборонених законодавством.

Так, для забезпечення функціонування бібліотек столиці протягом 2015 року були використані кошти бюджету м. Києва у сумі **95,8 млн грн** (на 18,7 млн тис. грн або 24% більше, ніж у 2014 році).

Слід відмітити, що 82% витрат становлять видатки на оплату праці та нарахування неї, 12% - оплата комунальних послуг і 6% - інші видатки.

Даний стан фінансування свідчить про відсутність ефективної роботи управлінь (відділів) районних держадміністрацій міста Києва, що призводить до виникнення ряду ризиків, проблем та недоліків, які перешкоджають, а інколи, унеможливають здійснення бібліотеками належної та ефективної діяльності, а саме:

- загальний книжковий фонд бібліотек столиці на початок 2016 року, у порівнянні з 2014 роком, зменшився на 1% (39 тис. прим.) і становить 4 млн. 563 тис. примірників;
- стан забезпечення бібліотек комп'ютерною технікою з підключенням до світових інформаційних ресурсів у ЦБС Дарницького, Печерського і Шевченківського районів є незадовільним, оскільки, комп'ютерна техніка з підключенням до мережі «Інтернет» є лише у 40 % бібліотек;
- в результаті недофінансування не забезпечені передплати періодичних видань для публічних бібліотек районів;
- не забезпечено оформлення права власності за територіальною громадою м. Києва на

приміщення дитячої бібліотеки ім. А.Макаренка ЦБС Печерського району та належного рівня захисту її інтересів призвело до ускладнення відстоювання її прав в конфлікті з ОСББ будинку, в якому вона розташована, та унеможливлення роботи закладу, оскільки, з початку 2015 року працювала без світла, постачання води тощо.

На забезпечення функціонування публічних бібліотек протягом 2015 року були також використані кошти спеціального фонду у загальній сумі **6,2 млн грн**, що на 394% (4,9 млн грн) більше ніж минулого року.

Таке, збільшення видатків спеціального фонду (майже в 4 рази) стало можливим за рахунок збільшення:

- благодійних та спонсорських внесків (за винятком бібліотек Дніпровського, Оболонського, Печерського та Солом'янського районів) – 2%;
- коштів отриманих від надання платних послуг (за винятком ЦБС Голосіївського, Подільського, Солом'янського і Шевченківського районів) – 24%;
- бюджетних коштів фонду розвитку – 74%.

І хоча, протягом 2015 року збільшились видатки на забезпечення матеріально-технічного стану приміщень бібліотек, проведеним в ході аудиту обстеженням в Солом'янському районі встановлено, що приміщення окремих бібліотек ЦБС Солом'янського району (ім.Лермонтова, ім.Чапаєва, №13) знаходяться в незадовільному технічному стані та потребують проведення ремонтних робіт (заміни підлоги, каналізаційних комунікацій, протигрибкового покриття стін, побілки, фарбування тощо).

Проведеним аналізом основних статистичних показників діяльності публічних бібліотек за 2015 рік встановлено:

➤ кількість «Інтернет» користувачів бібліотечних сайтів збільшилась на 17% (171 тис.) відвідувань і становить 1 млн.186 тисяч.

Найбільшою популярністю серед віртуальних відвідувачів центральних міських бібліотек користується сайт Публічної бібліотеки імені Лесі Українки (21%), а серед ЦБС – сайт бібліотек Оболонського району (21%), найменшою – сайти бібліотек Святошинського району (0,4%), Дніпровського району (0,9%), Деснянського району (1,2%), Дарницького району (1,3 %).

Слід зауважити, що робота над створенням власних електронних баз серед ЦБС районів міста Києва проводиться малоефективно і кількісний показник за два роки майже не змінювався, а в ЦБС Дарницького району взагалі не проводиться.

➤ показник книгозабезпеченості протягом 2014-2015 років залишається незмінним і складає 9,8 прим. на одного зареєстрованого користувача;

➤ показник обертаності книжкового фонду в цілому по бібліотеках столиці в межах граничного показника (1,2 - 3), проте в ЦБС Святошинського району даний показник найнижчий, що свідчить про неукомплектованість та несистематичність списання фондів;

➤ показник читаності, який показує середнє число книг, виданих одному читачу на рік, в цілому по бібліотеках столиці трохи менше рекомендованого показника (21,5-24) і становить 19,8;

➤ співвідношенням розміру витрат бюджетних коштів за рік до загальної кількості відвідувань, в т.ч. відвідувань користувачами сайтів, встановлено, що витрати на 1 (одного) відвідувача в середньому становлять 23,0 грн, і значних відхилень по ЦБС районів не має;

➤ середня вартість витрат на утримання бібліотек в рік становить 235,0 грн 1кв.м - найбільша вартість витрат в ЦСБ Подільського району (302 грн) і в ЦБС Шевченківського району (448 грн), найменша – в ЦБС Дарницького району (135 гривень).

Виходячи з наведених показників діяльності бібліотек можна стверджувати, що бібліотеки столиці є важливими культурно-комунікаційними центрами, які є загальнодоступними для різних вікових та соціальних груп населення і діяльність яких передбачена Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу».

Проте, в періоді, що підлягав аудиту, мали місце недоліки та порушення на різних етапах функціонування, які призвели до виникнення ризиків фінансових втрат і інше, та відповідно, свідчать про необхідність посилення контролю та управлінського реагування, зокрема:

- в порушення п.1 Порядку проведення індексації грошових доходів населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 №1078, у грудні 2015 року, січні – березні 2016 року було проведено індексацію заробітної плати працівникам бібліотек, в результаті чого здійснено зайві витрати бюджетних коштів у розмірі 94,399 тис. грн, а саме, в Публічній бібліотеці ім. Лесі Українки – 19,523 тис. грн і в ЦБС Солом'янського району – 74,876 тис. грн;

- в порушення ст.10 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» від 10.04.92 №2269-ХІІ та п.10.1 Положення про оренду майна територіальної громади міста Києва, в Публічній бібліотеці ім. Лесі Українки, Центральній бібліотеці ім. Т.Г. Шевченка для дітей м. Києва та бібліотеках ЦБС Подільського району не виконуються істоті умови договорів в частині обов'язкового страхування орендованих приміщень від вогневих ризиків, ризиків стихійних явищ та інших майнових ризиків;

- в порушення вимог розділу II Порядку визначення вартості та надання платних послуг закладами культури, заснованих на державній та комунальній формі власності не розроблено калькуляцію витрат на надання платних послуг, внаслідок чого неможливо оцінити фактичну вартість наданих платних послуг з понесеними витратами на їх надання в Центральній бібліотеці ім. Т.Г. Шевченка для дітей м. Києва та ЦБС районів;

- в порушення вимог п.3 ч.1. ст.26, п.1, п.3 ч.1 ст.116 Бюджетного кодексу України та посадових обов'язків керівництвом Управління культури та ЦБС Шевченківського району - укладено договори з виміру опору ізоляції заземлюючих пристроїв будівель бібліотек, які фактично відсутні, та повторно надано послуги з виміру опору ізоляції, в результаті чого зайво витрачено бюджетні кошти у сумі 7,85 тис. гривень.

Аналіз отриманої в ході аудиту інформації свідчить про необхідність всіма учасниками бібліотечної системи столиці організувати та посилити роботу з модернізації та популяризації бібліотек шляхом:

- пошуку шляхів збільшення фінансування;
- посилення внутрішнього контролю за використанням коштів та матеріальних ресурсів;

- залучення інвестиційних коштів на розвиток бібліотек;

- вдосконалення системи надання платних послуг.

Це дозволить зробити істотні кроки в напрямку перетворення бібліотек в сучасні центри громадського життя, центри інноваційного розвитку громади, відповідно до вимог чинного законодавства України.